

Stadsbyggnadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2024-03-07

Diarienummer:
KSN-2016-2043

Handläggare:
Emma Hügard

Ansvar för allmän platsmark där huvudmannaskapet är enskilt och regelverk för bidrag till vägföreningar

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** upphäva kommunfullmäktiges beslut från den 28 december 1971 (§ 491), den 21 mars 1977 (§ 141) och den 23 november 1983 (§ 422), bilaga 1,
2. **att** inte systematiskt överta ansvar för huvudmannaskap av allmän platsmark där huvudmannaskapet är enskilt, samt
3. **att** anta ny bidragsmodell för bidrag till enskilda vägar med ikraftträdande 1 jan 2025, enligt bilaga 9.

Ärendet

I tätorterna i Uppsala kommun är huvudmannaskapet för allmän plats i regel enskilt och ytorna förvaltas av samfällighetsföreningar även kallade vägföreningar (nedan kallade "föreningar").

Kommunfullmäktige beslutade den 28 december 1971 (§ 491) att tills vidare lämna bidrag till vägföreningar inom ett antal tätorter. Bidragen skulle motsvara föreningarnas nettokostnad för gatuunderhåll. Kommunfullmäktige beslutade också att ge bidrag till två typer av enskilda vägar; vägar med statsbidrag och vägar utan statsbidrag. Bidragen ges per meter väg och räknas varje år om med ett väghållningsindex. Kommunfullmäktige beslutade den 23 november 1983 (§ 422) att fastställa bidragsandelen för föreningar med nettokostnadsbidrag till 90 procent för sommar- och vinterunderhåll samt 50 procent för administration.

Under åren 2015 till 2018 inkom tre större föreningar med begäran om att kommunen ska överta huvudmannaskapet för allmän plats i respektive förenings tätort.

Kommunstyrelsen beslutade den 8 mars 2017 (§ 38), bilaga 2, att uppdra till stadsbyggnadsförvaltningen att i samverkan med kommunledningskontoret och den kommunala lantmäterimyndigheten utreda kommunalt övertagande av enskilt huvudmannaskap på allmän plats. Kommunstyrelsen beslutade samtidigt att uppdra till stadsbyggnadsförvaltningen och kommunledningskontoret att utforma förslag till ett nytt regelverk för bidrag till vägföreningar.

Beredning

Ärendet har samberetts av stadsbyggnadsförvaltningen, kommunledningskontoret och den kommunala lantmäterimyndigheten. Berörda föreningar har deltagit på dialogmöten och tagit del av utredningsmaterial och förslag.

Två utredningar har utförts. En utredning om övertagande av huvudmannaskap i vägföreningar i Uppsala kommun, se ärendets bilaga 4. Den andra utredningen avhandlar bidrag till enskilda vägar och vägföreningar i Uppsala kommun, ärendets bilaga 5.

Kommunstyrelsen beslutade 8 maj 2019 (§ 89) att remittera utredningen om övertagande av huvudmannaskap till gatu- och samhällsmiljönämnden, plan- och byggnadsnämnden samt miljö- och hälsoskyddsnämnden. Förslaget till ny bidragsmodell remitterades till gatu- och samhällsmiljönämnden. Kommunstyrelsen uppdrog också till förvaltningen att komplettera i ärendet avseende väghållning i Storröta och Jälla, bilaga 3.

Ärendet togs upp i kommunfullmäktige 25 april 2022 (§ 184) som beslutade om en minoritetsåterremiss för att analysera hur förslaget påverkar föreningarna ekonomiskt.

Föredragning

Föreningarna som har ansökt om övertagande motiverar det med att det är ett omfattande, betungande och komplicerat arbete att driva föreningen, svårigheter att bilda en beslutsmässig styrelse, och en upplevd orättvisa i att orten är planlagd med enskilt och inte kommunalt huvudmannaskap.

I dagens plan- och bygglagstiftning är huvudregeln att kommunen är huvudman för allmän plats. Vid särskilda skäl, till exempel att närliggande områden har enskilt huvudmannaskap, kan enskilt huvudmannaskap tillämpas i den nya planen med syftet att få en enhetlig och rationell förvaltning. Detta innebär en möjlighet att under vissa omständigheter vidmakthålla och utöka enskilt huvudmannaskap även i framtiden.

Ur ett kommunalt perspektiv är ett systematiskt övertagande av huvudmannaskapet för allmän plats från föreningarna ett tids- och resurskrävande arbete som sannolikt tar några år per tätort. Det skulle också medföra engångskostnader för kommunen kopplade till markinlösen och ökade kostnader för löpande förvaltning av och investering i de tillkommande anläggningarna.

Gatu- och samhällsmiljönämnden, plan- och byggnadsnämnden samt miljö- och hälsoskyddsnämnden, som ansvarig nämnd för den kommunala lantmäterimyndigheten, har yttrat sig över utredningen om övertagande av huvudmannaskap.

Av gatu- och samhällsmiljönämndens yttrande, bilaga 6a, framgår att nämnden ändå stödjer frågan om övertagande av huvudmannaskap eftersom det förenklar utvecklingsmöjligheterna i tätorterna, men vill uppmärksamma ett behov av ökade

årliga anslag till drift, underhåll och investeringar i de fallen övertagande genomförs. Plan- och byggnadsnämnden påtalar i sitt yttrande, bilaga 7, att planarbetet vid ett övertagande av huvudmannaskap kommer att vara mycket resurskrävande. Den kommunala lantmäterimyndigheten, anger i sitt yttrande, bilaga 8, att de kostnader som föreningarna föreslås stå för i samband med övertagandet skulle vara betydande för de berörda föreningarna.

Mot bakgrund av ovanstående, och eftersom det finns en fungerande lagstadgad förvaltning i samtliga tätorter, föreslås att ett systematiskt övertagande av enskilda föreningar inte ska genomföras. Däremot ska Uppsala kommun ändå kunna föra en dialog om övertagande med enskilda föreningar.

Förutsättningarna för ett övertagande är att föreningen ligger i en prioriterad tätort, servicenod eller inom tätbebyggt område och att föreningen förvaltar allmän plats enligt detaljplan. Ansökan ska innehålla en beskrivning av vilka ytor man vill att kommunen ska överta samt en motivering till varför kommunen bör överta ansvaret.

Förslaget innebär en ny bidragsmodell för bidrag till enskilda vägar samt vägföreningar eller samfällighetsföreningar, och modellen beskrivs mer detaljerat i bilaga 9. Gatu- och samhällsmiljönämnden ställer sig positiv till att det befintliga regelverket gällande bidrag moderniseras, bilaga 6b.

För vissa enskilda vägar med driftbidrag kommer bidragsnivån att öka något och hanteringen förenklas. Konsekvenserna för föreningar som övergår från nettokostnadsbidrag till den nya bidragsmodellen beskrivs närmare i bilaga 10.

Om kommunfullmäktige beslutar att anta en ny bidragsmodell ska tidigare beslut om bidrag (bilaga 1) upphävas.

Den nya bidragsmodellen föreslås tas i bruk från och med 1 januari 2025. Under 2024 ska stadsbyggnadsförvaltningen utveckla befintliga rutiner för ansökan, redovisning och utbetalningar samt planera för implementeringen och informera berörda. Förvaltningen kommer även kartlägga och förtydliga ansvarsförhållanden i samråd med de föreningar som väntas kunna söka särskilt driftbidrag.

Ekonomiska konsekvenser

Att inte överta huvudmannskapet för allmän plats i föreningar har inga direkta ekonomiska konsekvenser för kommunen.

För enskilda vägar betalades i snitt 10,5 miljoner kronor per år i bidrag under perioden 2016–2023. Den föreslagna modellen ökar inte kostnaden i sig utan medför primärt en omfördelning mellan föreningarna. Om föreningarnas omkostnader ökar, eller om ytterligare föreningar beviljas bidrag, så medför det en kostnadsökning för gatu- och samhällsmiljönämnden om den tidigare bidragsnivån till föreningarna ska bibehållas.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 7 mars 2024
- Bilaga 1, kommunfullmäktiges beslut om bidrag till vägföreningar
- Bilaga 2, kommunstyrelsens beslut 2017 om uppdrag till förvaltningen kopplat till principer för huvudmannaskap och bidrag till vägföreningar
- Bilaga 3, komplettering till uppdrag
- Bilaga 4, utredning om övertagande av huvudmannaskap
- Bilaga 5, utredning om ny bidragsmodell

- Bilaga 6a, gatu- och samhällsmiljönämnden protokoll övertagande
- Bilaga 6b, gatu- och samhällsmiljönämnden protokoll bidrag
- Bilaga 7, plan- och byggnadsnämndens protokoll övertagande
- Bilaga 8, kommunala lantmäterimyndighetens yttrande
- Bilaga 9, ny bidragsmodell för vägföreningar och enskilda vägar
- Bilaga 10, den nya modellens påverkan på vägföreningar med nettokostnadsbidrag

Stadsbyggnadsförvaltningen

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Christian Blomberg
Stadsbyggnadsdirektör